

Quant al bé comú

En llegir la premsa diària, hom troba sovint l'expressió «interès general». Es parla d'obres i construccions, de lleis, de partits de futbol, i fins i tot, en l'adjudicació pública de permisos, de camps de golf d'«interès general». Com a botó de mostra, transcrivim la següent notícia d'un diari: «el govern regional d'Esperanza Aguirre ha declarat el camp de golf que s'està construint sense llicències en ple centre de Madrid d'interès general, bo i prescindint del projecte original de construir un parc públic i del requisit de comptar amb la llicència municipal.» L'interès general ha esdevingut sovint l'argument per favoritismes i tota mena d'injustícies.

Des de la perspectiva de la Doctrina social de l'Església mai no es parla d'interès general, però sí, i molt, com a element bàsic en l'estructura d'una societat justa, de «bé comú». És el mateix l'interès general i el bé comú? La resposta és un no rotund. Ambdós conceptes es fonamenten en dues comprensions ben diferents del ser humà.

Què s'entén per «bé comú»? El papa Joan XXIII ho definia com aquell conjunt de condicions socials que permetin i facilitin l'home d'arribar a aconseguir la perfecció integral de la seva persona. Pocs anys més tard, el mateix pontífex afirmà que en l'època moderna el bé comú es considera realitzat quan són salvats els drets i els deures de la persona humana. Se segueix que les principals missions dels poders públics consisteixen sobretot a reconèixer, respectar, harmonitzar, tutelar i promoure aquells drets, i a contribuir per consegüent, a fer més fàcil el compliment dels deures respectius. El Concili Vaticà II, en la Constitució Pastoral *Gaudium et spes*, descriví el bé comú en afirmar que aquesta abraça «la summa d'aquelles condicions de la vida social amb què els homes, les famílies i les associacions poden aconseguir més plenament i fàcil llur pròpia perfecció.»

Tot plegat significa que el «bé comú» implica (1) unes condicions socials (pau, justícia, llibertats reals) que han de facilitar a la persona, a les famílies i a les institucions a assolir el benestar i la perfecció degudes, és a dir, un *ben-estar*; (2) un conjunt de béns materials, educatius, religiosos, etc. que ajudin al desenvolupament de la persona; (3) l'equitat en el repartiment dels béns, talment que siguin un auxili per a tots i cadascuna de les persones que integren la societat; i (4) una adequada organització social que permeti assolir la perfecció personal i social de forma justa. Per fer possible el bé comú es requereix un ordenament jurídic que reguli la vida social.

Bo i jugant amb les paraules, el «bé comú» exigeix d'un *bé-ser*, d'un *bé-estar* i d'un *bé-tenir*, tot subordinant, però, els dos darrers termes de la trilogia al primer, al *bé-ser*, que en té la primacia. Quan el *tenir* impedeix assolir el veritable *ser*, no és un bon *tenir*. Hi ha, però, un bon *tenir* que facilita d'assolir un bé *ser* (habitatge, alimentació, roba, mitjans de treball, temps, etc.). Quan el *tenir* no se subordina al *ser* hom es deshumanitza, es *desfà* la persona (deixa d'ésser el que ha d'ésser), i aquesta és la conseqüència del consumisme, per excés, o de la pobresa material, per defecte.

El «bé comú» inclou tot el que és humà, tant a nivell individual com social: béns materials, espirituals-axiològics (és a dir, de valors, com ara la pau, la justícia, la veritat, l'amor, la llibertat, la igualtat, etc.), culturals, morals i religiosos (amb aquesta mateixa gradació d'importància, de menor a major, que no vol dir que els primers no siguin importants, ja que fins i tot poden ser més urgents). Entre els béns que inclouen la dimensió social de la persona (família, institucions, nacions, Estats, etc.), apareixen la defensa del propi territori, de la llengua i cultura pròpies, la justa regulació jurídica, el recte funcionament dels serveis socials, la possibilitat d'educació, d'habitatge, d'assistència sanitària, etc.

Hi ha, però, concepcions de la persona i de la societat que inverteixen i canvien el veritable sentit del «bé comú». Per a la concepció col·lectivista, el bé comú ho és de l'Estat, i l'individu s'ha de sacrificar sempre per l'Estat. Prima l'interès del bé estatal. L'individu, en aquesta comprensió de l'home, rep la seva "grandesa" de ser part de l'Estat a qui ha de subordinar tot el seu esforç.

Per a una concepció liberal-ideològica, el «bé» és sempre personal i, per tant, redueix el bé comú a la suma de béns individuals. En aquest plantejament hom prescindeix d'un bé social comú a tots i que beneficiï a tots.

Cal afirmar, enfront del col·lectivisme i el liberalisme ideològic, que el «bé comú» transcendeix el bé particular, i és una realitat pròpia del tot social que possibilita als seus membres una existència plenament humana: tots s'han de beneficiar, tots en surten guanyant.

El «bé comú» no és una simple dada sociològica, sinó una *categoria moral*. Sant Tomàs afirmà que el «bé comú» consisteix a promoure la vida virtuosa dels ciutadans (*de regimine principum*, I, 2).

Cal tenir en compte, per a un judici moral recte, que el «bé» té una dimensió quantitativa i una altra de qualitativa (intensivament: béns materials, culturals, morals, religiosos). Quan més fonamentals són els béns, major densitat de bé posseeixen. A la llum d'aquesta distinció, el «bé comú» de menor entitat ha de fer possible el de major densitat per a ser veritable «bé comú». Per exemple, seria contrari al «bé comú» real, augmentar els béns materials –fins i tot ben repartits– mitjançant un control demogràfic limitador i impositiu per part de l'Estat.

Tampoc no podem oblidar que el «bé comú» és un bé que arrela en la dignitat humana i mai no és un mal. Per tant, tota activitat individual o social, política, econòmica, cultural, etc., que porti a què els homes no puguin adonar-se i viure la seva dignitat, no és un veritable bé comú. I no és l'Estat qui determina el bé comú sinó que tot reconeixent-lo l'ha de facilitar. Així podem afirmar que el militarisme, la fiscalització elevada injusta, el fet de minvar la inflació com a únic criteri de política econòmica, les lleis "tolerants" com ara l'avortament, l'eutanàsia, la despenalització de crims, etc., impedeixen que hom es realitzi en plenitud.

El «bé comú» i el bé de cadascú no són realitats contraposades sinó que s'impliquen. En considerar la doble realitat, individual i social, de la persona, hom s'adona que necessitem dels altres, de la societat, per assolir una més plena perfecció. Des d'aquesta perspectiva, el bé comú beneficia el bé de tots i de cadascú, alhora que el bé de tota persona contribueix –hauria de contribuir– al bé comú. Aquest bé comú no s'identifica amb el bé general, amb el bé col·lectiu o l'interès de la majoria. De fet, un bé comú que no repercuteixi en un major bé de tots i de cadascú no és un veritable bé comú. Alhora que podem afirmar que tota comprensió del bé comú que negui béns fonamentals a qualsevol persona no és tampoc un veritable bé comú. Quan els Estats, per exemple, han intentat "extendre" drets que no sorgeixen de la mateixa naturalesa humana a certes persones, com ara el reconeixement legal de parelles de fet, la acceptació social de l'avortament, etc., han acabat anant sempre contra drets fonamentals d'altres persones, en aquests casos, contra el dret dels infants a una llar que incondicionalment els estimi, o al fet mateix de viure. Evidentment, amb aquestes actuacions públiques no tots surten guanyant, i alguns perden, fins i tot, la vida. Mai no podrà argumentar-se la licitud de lleis d'aquesta mena en funció del bé comú, perquè no ho és.

Tanmateix el bé comú pot significar alguns sacrificis particulars, sempre, però, que siguin d'entitat igual o menor –tant en quantitat com qualitat– (limitacions a les indústries

per motiu de qüestions ecològiques [contaminacions], expropiació de certs béns particulars quan és necessari pel bé comú de la societat [carreteres]; etc.).